

EL MONTSIÀ I EL BAIX EBRE: UN ESPAI QUE AVANÇA EN INNOVACIÓ

Síntesi de la jornada Nova visió per al sud. Ingredients per a un ecosistema innovador al Montsià i el Baix Ebre.

Casal, Amposta, 2 de desembre de 2025

Organitza:

Amb el suport de:

Amb la col·laboració de:

Una zona amb sectors tractors amb identitat pròpia: diagnosi sintètica

La jornada analitza aquesta zona de manera conjunta per la seva elevada interrelació des del punt de vista econòmic, social i de posicionament competitiu en general. Localitzada en el corredor mediterrani i amb una població total d'unes 150.000 persones, presenta unes especialitzacions distintives, com són:

- Agroalimentari i primari d'alt valor (arròs, cítrics, oli, pesca i aquicultura).
- Economia blava (Delta, litoral, activitats marítimes).
- Bioeconomia i gestió forestal (Ports, biomassa).
- Turisme sostenible i natura (Delta de l'Ebre, Ports).

També compta amb diversos suports significatius a la innovació, destacant el Campus Terres de l'Ebre de la URV, mecanismes com el FabLab d'Amposta i centres empresarials.

La innovació com a factor clau per al desenvolupament territorial

La ponència de Teresa Botargues (assessora de la Diputació de Lleida) planteja una aproximació a la transformació territorial basada en el canvi sistèmic, assumint que els reptes actuals requereixen actuacions coordinades sobre factors econòmics, socials, polítics i institucionals:

- La transformació com a procés col·laboratiu i sistèmic, aprofitant tendències emergents i articulant accions coordinades entre actors, amb participació real.
- El territori -funcional, no administratiu- com a espai de transformació compartit.
- Posar en valor els recursos propis. L'experiència explicada parteix de la necessitat de revertir problemes de pèrdua d'atractivitat, població i talent.
- Governança progressiva i resiliència, evitant estructures rígides o excessivament formalitzades. Un nucli inicial impulsa el procés i progressivament incorpora nous actors, amb una estructura de relacions i compromisos compartits.
- Iniciatives diverses que actuen simultàniament sobre diferents dimensions del sistema, no un pla lineal. Permet enfocar recursos a objectius i projectes comuns.

- L'ecosistema territorial d'innovació com a motor, per sobre dels projectes. S'articula mitjançant xarxes, centres i mecanismes compartits de coordinació.
- Orientació estratègica i no oportunista, evitant que l'acció territorial es guiï per les convocatòries o subvencions disponibles. Primer la visió, després l'instrument.
- Materialització en projectes transformadors, que responguin a les particularitats del territori i puguin contribuir a nous ecosistemes econòmics.

Tot això s'ha de fer amb una escala territorial suficient per generar massa crítica.

Rols diversos en l'impuls de la innovació: ciutats, recerca i innovació social

La transformació econòmica d'un territori depèn menys de les infraestructures i més de les persones, les aliances i una visió compartida de futur. Els factors fonamentals són:

- Lideratge, mentalitat i canvi cultural. Es posa l'èmfasi en la necessitat de generar moments de ruptura, actuar amb ambició i construir un sentiment de pertinença que impulsi la iniciativa col·lectiva.
- Ecosistemes col·laboratius i xarxes: experiències com els FabLabs, les xarxes internacionals de *makers* o les càtedres universitàries es presenten com a instruments que faciliten la transferència de coneixement, l'atracció de talent i la col·laboració entre educació, empresa i territori.
- Talent, formació i competències: s'ha de basar en la formació integral de les persones i en metodologies com simulacions avançades, *design thinking* i el desenvolupament de *soft skills*, així com la necessitat de retenir i recuperar talent.
- Innovació amb propòsit i orientació estratègica: visió de llarg termini, recursos alineats i capacitat d'aprenentatge, al voltant de projectes estratègics compartits. El lideratge no sempre és públic.
- Infraestructures d'accessibilitat, logística i connectivitat.
- Mirada al futur: cal catalitzar oportunitats laborals i tecnològiques, a partir d'una comunitat motivada i visió compartida.

Un espai d'innovació empresarial

Des de la perspectiva empresarial, es posa de relleu que la innovació pot adoptar formes molt diverses. No es limita al desenvolupament de nous productes o tecnologies, sinó que també inclou millores en processos, organització, comercialització o relació amb els clients.

Es destaca que les empreses més dinàmiques acostumen a combinar coneixement tecnològic, capacitat comercial i una clara orientació a les necessitats del mercat. Alhora, s'adverteix que innovar és costós, comporta incerteses i exigeix recursos, fet que reforça la necessitat d'un entorn favorable i d'instruments de suport adaptats a les empreses innovadores.

Se subratlla la necessitat que l'oferta formativa evolucioni de manera coherent amb les noves demandes econòmiques i tecnològiques. Això inclou tant la capacitat tècnica com el desenvolupament de competències transversals, com el treball en equip, el pensament crític, la creativitat o el lideratge.

També es remarca que l'atracció de talent no depèn exclusivament dels salaris o de les oportunitats laborals, sinó de la possibilitat d'oferir trajectòries professionals interessants dins d'un ecosistema viu i connectat.

Fixar talent, captar talent

La reflexió sobre el talent va lligada al debat sobre la retenció i el retorn de la població jove. Hi ha un cert consens sobre el fet que sortir del territori per formar-se o adquirir experiència és sovint positiu i necessari. El repte no és evitar les sortides, sinó generar les condicions perquè les persones vulguin tornar i trobin oportunitats per desenvolupar-hi els seus projectes vitals i professionals. Es posa èmfasi en la necessitat d'oferir ocupació qualificada, habitatge, serveis adequats i vida comunitària atractiva.

En aquest punt, es reivindica el valor del sentiment de pertinença. La identitat es considera un capital intangible de gran valor, ja que genera vincles emocionals que afavoreixen el retorn de les persones que han marxat i reforcen la seva implicació en el futur del territori. S'ha de convertir en una palanca de desenvolupament més que no pas en un element de reivindicació.

La necessitat de superar certes dinàmiques de victimisme comporta fer evolucionar el relat territorial a una narrativa de confiança i oportunitats. La construcció d'un projecte compartit exigeix posar l'accent en les fortaleces existents, en els casos d'èxit i en la capacitat del territori per generar iniciatives pròpies.

Entre aquestes fortaleces destaca especialment la qualitat de vida. La combinació d'entorns naturals de gran valor, una escala territorial humana, costos residencials relativament moderats, proximitat entre municipis i una bona accessibilitat a altres àrees urbanes es va identificar com un avantatge competitiu creixent, que pot captar professionals, emprenedors i nous projectes empresarials.

Algunes propostes de futur

A partir del conjunt de les intervencions es poden identificar diverses propostes d'actuació concretes, moltes de les quals van aparèixer des de perspectives diferents:

- Crear una agenda compartida d'innovació territorial, amb objectius consensuats i governança estable.
- Enfortir els espais d'innovació i la transferència de coneixement, reforçant-ne les connexions i l'impacte sobre el teixit productiu.
- Desenvolupar projectes tractors vinculats al territori, per exemple en bioeconomia i aprofitament sostenible dels recursos, amb entorns de prova.

- Adaptar la formació a les noves necessitats, incloent la f. professional vinculada a indústria, economia verda i noves tecnologies, així com pràctiques remunerades i competències transversals.
- Construir una estratègia de captació, retorn i retenció de talent, amb programes de retorn, connexió estudiants-empreses, mentoring i foment del teletreball i treball híbrid.
- Generar una cultura emprenedora: xarxa territorial, trobades periòdiques, visibilització de casos d'èxit, programes d'acceleració i "tribus" sectorials.
- Construir marca territorial associada a innovació i qualitat de vida: estratègia de comunicació, posada en valor de professionals/casos, projectar el territori com a espai de projecte vital i professional.

Reflexió final

La jornada sembla convergir en una idea força simple: el principal repte no és crear nous recursos, sinó connectar millor els que ja existeixen al voltant d'un projecte compartit de futur.

A partir d'una agenda compartida, l'objectiu final és construir un model de desenvolupament que generi activitat econòmica de valor afegit, reforci la cohesió territorial i permeti projectar una imatge del territori associada a la innovació, la sostenibilitat i la qualitat de vida.

